

Hva skjer med pengene i Halden?

Kommuneøkonomi er fullt av ord som «netto driftsresultat», «disposisjonsfond» og «netto lånegjeld». Men bak ordene handler det om noe alle kjenner: **inntekter, regninger, sparepenger og lån**. Dette heftet forklarer — uten fagspråk — hva en grundig gjennomgang av Haldens økonomi fant. Og Halden har en interessant historie: kommunen klatret ut av den famøse «ROBEK-lista» etter en av Norges mest kjente snuoperasjoner — men sitter fortsatt med et stort lån.

– 143 mill.

så stort var underskuddet på det verste. Halden snudde det og kom seg ut av statens «sorte liste» (ROBEK) flere år før planen

116 %

men lånet er fortsatt stort — det tilsvarer mer enn en hel årsinntekt. Og i 2025 var lånet faktisk på sitt laveste på flere år

→ 146 %

kommunens egne planer viser at lånet skal STIGE igjen fram mot 2030, på grunn av nye bygg og anlegg. Snuoperasjonen på driften holder — men lånet er ikke løst

Tenk på kommunen som en husholdning: Halden var en familie som havnet i alvorlig pengetrøbbel for over ti år siden — de brukte mer enn de tjente og fikk et stort hull i økonomien. Med hard disiplin (og ved å sette opp eiendomsskatten en periode) betalte de ned hullet og fikk orden på den daglige driften. I dag lever de nøkternt — de driver skole og eldreomsorg **billigere** enn de fleste. Men de har fortsatt et stort boliglån, og de planlegger å låne **enda mer** til nye anlegg de neste årene. Derfor er ikke faren over, selv om årets regnskap ser fint ut.

Grunnlaget for dette heftet er en full analyse bygget på åpne offentlige tall (SSB, Statsforvalteren, kommunens egne rapporter, tilsyn og lokalavisa). Den tekniske rapporten viser alle kilder og utregninger. Hovedtallene her er fra 2025 — det siste året med endelige, reviderte tall (publisert 16. juni 2026).

Halden bruker mindre enn forventet på nesten alt — kommunen driver «billig»

For å sammenligne kommuner rettferdig kan man ikke bare se på kronebeløp — en kommune med mange barn trenger mer skole, en med mange eldre trenger mer omsorg. Staten har derfor et eget regnestykke som sier hva hver kommune *burde* trenge med akkurat sin befolkning. Vi har sammenlignet Haldens faktiske forbruk med dette «forventet behov»-tallet:

OMRÅDE	MER/MINDRE ENN FORVENTET PER ÅR	HVA BETYR DET?
Eldreomsorg og hjemmetjenester	154 mill. mindre	Drives svært nøkternt — langt under forventet
Grunnskole	46 mill. mindre	Drives nøkternt — Halden er «nest billigst» blant like kommuner
Barnevern	24 mill. mindre	Langt under forventet
Helsetjenester (legevakt, helsestasjon m.m.)	23 mill. mindre	Under forventet
Barnehage	11 mill. mindre	Under forventet
Administrasjon («byråkratiet»)	14 mill. mer	Litt over forventet — men dette tallet er vi usikre på (se ordlisten)
Sosialhjelp m.m.	17 mill. mer	Over forventet — og det vokser raskt fra året før

Det viktige: Halden driver de store tjenestene *billigere* enn det befolkningen tilsier. Eldreomsorgen alene koster 154 millioner mindre enn forventet. Kommunen sier det selv: Halden er «nummer to» blant sammenlignbare kommuner i å drive billig — «billige tjenester, men høye finanskostnader». Med andre ord: pengene som kunne gått til tjenestene, går i stor grad til å betjene lånet.

Halden er altså en **nøktern kommune** som holder utgiftene nede. Det er ikke noe galt i seg selv — men det henger sammen med den andre halvdelen av historien: det store lånet, og at årets fine regnskap ikke er så solid som det ser ut. Det forklarer vi på de neste sidene.

Halden snudde krisen — men lånet er ikke løst

Halden er kjent for en av Norges mest imponerende økonomiske snuoperasjoner. For litt over ti år siden hadde kommunen et oppsamlet underskudd på hele **143 millioner kroner** og havnet på statens «sorte liste», ROBEK — en liste over kommuner som har mistet kontroll på økonomien og settes under ekstra oppsyn. Med stram disiplin, og ved å øke eiendomsskatten en periode der pengene gikk «utelukkende» til å betale ned hullet, klarte Halden å snu det. Kommunen kom seg ut av lista flere år før planen.

Den gode nyheten: Den daglige driften er snudd og stabilisert. Halden bruker pengene nøkternt og har de fleste år gått i balanse. Selve «hverdagsøkonomien» er under kontroll. Det er en reell og varig forbedring som mange kommuner kan misunne Halden.

Men: lånet er fortsatt stort — og skal vokse igjen

Problemet er ikke lenger den daglige driften. Det er det store **lånet** fra årene før. I 2025 tilsvarte lånet 116 % av en årsinntekt — faktisk det laveste på flere år, fordi kommunen har betalt ned. Men her kommer det viktigste varselet i hele analysen: **2025 var bunnpunktet**. Kommunens egne planer viser at lånet skal **stige igjen** — opp mot 146 % i 2030 — fordi Halden skal bygge nytt, blant annet et stort renseanlegg for vann og avløp. Snuoperasjonen på driften holder, men lånet er ikke varig snudd. Det bygges opp på nytt.

Kommunedirektøren sier det rett ut: «Den økonomiske situasjonen er ikke bærekraftig over tid. Hovedårsaken er kommunens høye gjeldsnivå.» Halden bruker i dag mye mer av inntektene sine på renter og avdrag enn sammenlignbare kommuner. Kommunens egen beregning: hadde Halden hatt like lite lån som de andre, ville den hatt rundt **80 millioner mer å bruke på tjenester hvert år**. Det er lånet, ikke driften, som spiser opp handlingsrommet.

Så det ærlige bildet er todelt: Halden har gjort det vanskeligste — snudd en akutt krise — men sitter igjen med et tungt lån som skal bli tyngre før det blir lettere.

Årets regnskap ser fint ut — men er løftet av engangspenger

+81 mill.

så stort var overskuddet i 2025 («netto driftsresultat») — mye bedre enn året før. Ser veldig sunt ut

4 ulike

men en stor del kommer fra engangs-pengesummer som ikke kommer igjen neste år

0,4–0,9 %

kommunen planlegger selv med et mye lavere overskudd de neste årene — under det anbefalte nivået

I 2025 fikk Halden et overskudd på nesten 81 millioner kroner. Det høres ut som en kommune i god form. Men når man ser nærmere etter, er mye av overskuddet **engangspenger** som ikke har noe med bedre daglig drift å gjøre.

Hva er det «ekstra» som løftet regnskapet?

- **88,4 millioner** fra et eget pensjons-bufferfond (oppsparte penger fra før).
- **50 millioner** i ekstra skatt og overføringer fra staten dette ene året.
- **Rundt 20 millioner** spart ved å betale mindre avdrag på lånet i akkurat dette året.
- **9,5 millioner** i utbytte fra kraftselskapet Østfold Energi.

Hvorfor dette betyr noe: Trekker man ut engangspengene, er den *egentlige*, løpende driften langt svakere enn de 81 millionene antyder. Kommunen planlegger selv med et overskudd helt nede på 0,4–0,9 prosent de neste årene — under det nivået fagfolk anbefaler. Lokalavisas gjennomgang konkluderer at gjelden «ikke er bærekraftig på verken kort eller lang sikt», og at de planlagte innsparingene på 30 millioner er «langt fra tilstrekkelig».

Det betyr ikke at noen har gjort noe galt — engangspenger er reelle penger. Men det betyr at man **ikke kan lese 2025-overskuddet som et tegn på at problemet er løst**. Sett sammen med at lånet skal stige mot 2030, blir bildet tydelig: et godt år, men en underliggende økonomi som fortsatt er stram.

Et ekstra tegn på presset: Den tjenesten kommunen bruker mest penger på — helse og omsorg — brukte i 2025 rundt **40 millioner mer enn budsjettet** tillot. Samtidig ligger den, som vi så på forrige side, faktisk *under* det staten mener Halden burde bruke. Det forteller at budsjettet er satt veldig stramt, og at eldrebølgen (over 670 flere eldre fram mot 2030) presser tjenesten hardt. To statlige tilsyn har også funnet lovbrudd i nettopp helse- og sosialtjenestene — et tegn på at det knaper der det presses hardest.

Liten ordliste — «gresk» oversatt til norsk

ROBEK

Statens «sorte liste» over kommuner som har mistet kontroll på økonomien og må godkjenne lån og budsjetter ekstra. Halden var på lista fra 2011 til 2019/2020 etter et underskudd på 143 millioner — og kom seg ut flere år før planen. Det er kjernen i Haldens snuoperasjon.

Netto driftsresultat

Det som er igjen av årets inntekter når alle regninger og renter er betalt. I 2025 hadde Halden et solid overskudd (**pluss 2,2 %**). Men mye av det kom fra engangspenger, så den underliggende driften er svakere enn tallet ser ut.

Netto lånegjeld

Kommunens «boliglån». Haldens gjeld tilsvarte 116 % av en hel årsinntekt i 2025 — høyere enn de fleste sammenlignbare kommuner. Og den skal stige mot 146 % i 2030 på grunn av nye anlegg. Dette er Haldens hovedutfordring.

Disposisjonsfond

Kommunens sparekonto — penger som i prinsippet kan brukes når noe svikter. Måles i prosent av årsinntekten. Halden: 7,6 % — under kommunens eget mål på 8 %. Kommunen har bevisst valgt å spare mindre en periode for heller å betale ned lån.

Behovskorrigert / utgiftsbehov

Statens regnestykke for hva en kommune burde trenge, ut fra hvor mange barn, unge og eldre den har. Det gjør det mulig å sammenligne Halden rettferdig med helt ulike kommuner — og det viser at Halden driver det meste *under* forventet behov, altså nøkternt.

Eiendomsskatt

En skatt kommunen kan velge å kreve inn på eiendommer. Halden har den — og brukte den aktivt under snuoperasjonen, der pengene gikk til å betale ned underskuddet. Til forskjell fra mange rike kommuner har Halden altså allerede tatt denne inntekten i bruk.

Administrasjon-tallet (et forbehold)

Regnestykket sier at Halden bruker 14 millioner «for mye» på administrasjon. Men dette står i motstrid til kommunens egne dokumenter, som tvert imot kutter i administrasjonen. Vi har ikke funnet en forklaring på avviket, og er derfor ærlige på at akkurat dette tallet er usikkert.

Endelige tall

2025-tallene er nå endelige (reviderte), publisert av SSB 16. juni 2026, og er hovedåret i dette heftet. 2024-tallene står igjen som sammenligning.

Hvor kommer tallene fra?

Alt bygger på åpne kilder: Statistisk sentralbyrå (KOSTRA), statens fordelingssystem, Haldens egne årsrapporter og økonomiplan, statlige tilsyn og lokalavisa Halden Arbeiderblad. Hver eneste tallpåstand er sporbar til kilden, og hovedtallene (lån, sparekonto, overskudd) stemmer eksakt med kommunens egne tall.

Folkeversjon, oppdatert 16. juni 2026. Tall i millioner kroner der annet ikke er sagt; hovedår 2025 (2024 som sammenligning). Viktig presisering: når analysen sier at noe koster «mindre enn forventet», betyr det ikke at tilbudet er dårlig — det er bevisst, nøktern drift. Og når noe ser bra ut ett år, betyr det ikke at problemet er løst — Haldens utfordring er ikke den daglige driften, men et stort lån som skal vokse fram mot 2030. Poenget er at valgene bør tas med åpne øyne.